

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 26ης Μαΐου 2011 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-165/09 έως C-167/09,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, υποβληθείσες από το Raad van State (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 29ης Απριλίου 2009, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 30 Απριλίου 2009, στο πλαίσιο των διαδικασιών

Stichting Natuur en Milieu (C-165/09),

Stichting Greenpeace Nederland,

Ζεύγος B. Meijer,

E. Zwaag,

F. Pals

κατά

College van Gedeputeerde Staten van Groningen,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

καί

Stichting Natuur en Milieu (C-166/09),

Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie,

Stichting Greenpeace Nederland,

Vereniging van Verontruste Burgers van Voorne

κατά

College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

καί

Stichting Natuur en Milieu (C-167/09),

Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie,

Stichting Greenpeace Nederland,

Vereniging van Verontruste Burgers van Voorne

κατά

College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

παρισταμένων των

RWE Eemshaven Holding BV, πρώην RWE Power AG (C-165/09),

Electrabel Nederland NV (C-166/09),

College van Burgemeester en Wethouders Rotterdam (C-166/09 και C-167/09),

E.On Benelux NV (C-167/09),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Tizzano (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J.-J. Kasel, E. Levits, M. Safjan και M. Berger, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Οκτωβρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Stichting Natuur en Milieu, εκπροσωπούμενο από τον J. G. Vollenbroek,
- το Stichting Greenpeace Nederland, εκπροσωπούμενο από τον J. G. Vollenbroek, και τον B. N. Kloostra, advocaat,
- το Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie, εκπροσωπούμενο από τον J. G. Vollenbroek,
- το College van Gedeputeerde Staten van Groningen, εκπροσωπούμενο από τους A. Ayal και W. J. W. Snippe,
- το College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, εκπροσωπούμενο από την B. J. M. Verras,
- η RWE Eemshaven Holding BV, πρώην RWE Power AG, εκπροσωπούμενη από τους D. N. Broerse και J. J. Peelen, advocaten, και τον M. Werner, Rechtsanwalt,

- η E.On Benelux NV, εκπροσωπούμενη από τους J. M. Osse, J. C. A. Houdijk και A. A. Freriks, advocaten, και την E. Broeren, Rechtsanwalt,

- η Electrabel Nederland NV, εκπροσωπούμενη από τους P. Wytinck, M. van der Woude και M. M. Kaajan, advocaten,

- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. M. Wissels, B. Koorman και M. A. M. de Ree, καθώς και τον Y. de Vries,

- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη V. Pasternak Jørgensen, καθώς και τους R. Holdgaard και C. Vang,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Menez,

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A. Alcover San Pedro και τον F. Ronkes Agerbeek,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία, αφενός, του άρθρου 9 της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρυπάνσεως (ΕΕ L 257, σ. 26), όπως είχε αρχικά καθώς και όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρυπάνσεως (ΕΕ L 24, σ. 8, στο εξής: οδηγία IPPC), και, αφετέρου, των σχετικών διατάξεων, όσον αφορά τις διαφορές στις κύριες δίκες, της οδηγίας 2001/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, σχετικά με εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους (ΕΕ L 309, σ. 22, στο εξής: οδηγία NEC).
- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο διαφορών όπου, στην υπόθεση C-165/09, τα ιδρύματα Stichting Natuur en Milieu (στο εξής: Natuur en Milieu) και Stichting Greenpeace Nederland (στο εξής: Greenpeace) καθώς και τέσσερα φυσικά πρόσωπα αντιδρούν με το College van Gedeputeerde Staten van Groningen (κυβέρνηση της επαρχίας Groningen) σχετικά με απόφαση με την οποία το τελευταίο χορήγησε στην εταιρία RWE Eemshaven Holding BV, πρώην RWE Power AG (στο εξής: RWE), άδεια για την κατασκευή και εκμετάλλευση σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο έδαφος της επαρχίας Groningen και, στις υποθέσεις C-166/09 και C-167/09, τα ιδρύματα Natuur en Milieu, Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie (στο εξής: Milieufederatie) και Greenpeace καθώς και το σωματείο Vereniging van Verontruste Burgers van Voorne (ένωση ανήσυχων για τις οχλήσεις πολιτών του Voorne, στο

εξής: VVBV) αντιδικούν με το College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (κυβέρνηση της επαρχίας Zuid-Holland) σχετικά με αποφάσεις με τις οποίες η αρχή αυτή χορήγησε αντιστοίχως στις εταιρίες Electrabel Nederland N.V. (στο εξής: Electrabel) και E.On Benelux N.V. (στο εξής: E.On) άδειες για την κατασκευή και εκμετάλλευση δύο σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο έδαφος της επαρχίας Zuid-Holland.

Το νομικό πλαίσιο

Η ρύθμιση της Ένωσης

Η οδηγία IPPC

- ³ Δεδομένου ότι η οδηγία IPPC κωδικοποίησε και αντικατέστησε την οδηγία 96/61, οι διατάξεις της τελευταίας θα παρατεθούν κατωτέρω υπό την παγιωμένη μορφή τους, η οποία δεν τροποποίησε το περιεχόμενό τους.

4 Η τρίτη και η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας IPPC διευκρινίζουν:

«(3) Το πέμπτο πρόγραμμα δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος [...] απέδιδε προτεραιότητα στην ολοκληρωμένη μείωση της ρύπανσης, ως σημαντικού στοιχείου της εξέλιξης προς πλέον μακροχρόνια ισορροπία μεταξύ, αφενός, των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και, αφετέρου, των πόρων και της αναγεννητικής δυνατότητας της φύσης.

(9) Ο στόχος της ολοκληρωμένης προσέγγισης για τον έλεγχο της ρύπανσης είναι η πρόληψη, όπου αυτό είναι εφικτό, των εκπομπών στην ατμόσφαιρα, το νερό και το έδαφος, λαμβανομένης υπόψη της διαχείρισης των αποβλήτων και, όταν αυτό είναι αδύνατο, η μείωσή τους στο ελάχιστο, ώστε να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.»

5 Το άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας IPPC ορίζει τα ποιοτικά πρότυπα περιβάλλοντος ως «δέσμη απαιτήσεων που πρέπει να πληρούνται σε συγκεκριμένο χρόνο από συγκεκριμένο περιβάλλον ή επιμέρους τμήμα του, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία».

6 Κατά το άρθρο 2, σημείο 12, της οδηγίας αυτής, ως «βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές» [νοείται] το πλέον αποτελεσματικό και προηγμένο στάδιο εξέλιξης των δραστηριοτήτων και μεθόδων λειτουργίας που αποδεικνύει την πρακτική ικανότητα συγκεκριμένων τεχνικών να συνιστούν κατ' αρχήν τη βάση των οριακών τιμών εκπομπής για την αποφυγή και, όταν αυτό δεν είναι πρακτικά εφαρμόσιμο, τη γενική μείωση των εκπομπών και των επιπτώσεων για το περιβάλλον στο σύνολό του».

7 Το άρθρο 4 της οδηγίας IPPC 92/83 ορίζει:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι καμία νέα εγκατάσταση δεν λειτουργεί χωρίς άδεια σύμφωνα με την παρούσα οδηγία [...]».

8 Το άρθρο 9 της οδηγίας IPPC ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη βεβαιώνονται ότι η άδεια περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα τήρησης των όρων χορήγησης αδειών κατά τα άρθρα 3 και 10, για να εξασφαλίζεται η προστασία της ατμόσφαιρας, του νερού και του εδάφους επιτυγχάνοντας έτσι υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

[...]

3. Η άδεια περιλαμβάνει οριακές τιμές εκπομπής για τις ρυπογόνες ουσίες, ιδίως εκείνες του παραρτήματος III, που αναμένεται να εκπέμπονται από την οικεία εγκατάσταση σε σημαντική ποσότητα [λαμβανομένων υπόψη] της φύσης τους και της δυνατότητας διασποράς της ρύπανσης στο νερό, τον αέρα και το έδαφος. Εφόσον χρειάζεται, η άδεια περιλαμβάνει τις κατάλληλες οδηγίες για την προστασία του εδάφους και των υπογείων υδάτων και μέτρα για τη διαχείριση των αποβλήτων της εγκατάστασης. Ενδεχομένως, οι οριακές τιμές μπορούν να συμπληρώνονται ή να υποκαθίστανται από ισοδύναμες παραμέτρους ή τεχνικά μέτρα.

[...]

4. Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, οι κατά την παράγραφο 3 οριακές τιμές εκπομπής ή οι ισοδύναμες παράμετροι και τεχνικά μέτρα βασίζονται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, χωρίς να προδιαγράφουν τη χρήση συγκεκριμένης τεχνικής ή τεχνολογίας, και λαμβανομένων υπόψη των τεχνικών χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης εγκατάστασης, της γεωγραφικής της θέσης και των τοπικών περιβαλλοντικών συνθηκών. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι όροι της αδειας προβλέπουν διατάξεις για την ελαχιστοποίηση της διασυνωριακής ρύπανσης [ή της ρύπανσης] σε μεγάλη απόσταση και εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

[...]

7. Η άδεια μπορεί να περιλαμβάνει και άλλους ειδικούς όρους για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, αν το κράτος μέλος ή η αρμόδια αρχή το κρίνουν ενδεδειγμένο.

8. Με την επιφύλαξη της υποχρεωτικής εφαρμογής της διαδικασίας αδειών σύμφωνα με την παρούσα οδηγία τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν ιδιαίτερες απαιτήσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκαταστάσεων με γενικούς δεσμευτικούς κανόνες και όχι με τους όρους χορήγησης των αδειών, υπό τον όρο ότι εξασφαλίζεται ολοκληρωμένη προσέγγιση και ισοδύναμο υψηλό επίπεδο προστασίας του εν γένει περιβάλλοντος.»

9. Το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Αν ποιοτικό πρότυπο περιβάλλοντος επιβάλλει όρους αυστηρότερους από εκείνους που είναι δυνατόν να επιτευχθούν με τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, η άδεια επιβάλλει ιδίως πρόσθετους όρους, με την επιφύλαξη άλλων μέτρων που είναι δυνατόν να ληφθούν για την τήρηση των ποιοτικών προτύπων περιβάλλοντος.»

10 Το άρθρο 19, παράγραφος 2, της οδηγίας IPPC ορίζει:

«Ελλείπει κοινοτικών οριακών τιμών εκπομπής θεσπιζόμενων κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, οι κατάλληλες οριακές τιμές εκπομπής, όπως καθορίζονται στις οδηγίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II και στις άλλες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις, εφαρμόζονται στις εγκαταστάσεις που απαριθμούνται στο παράρτημα I ως ελάχιστες οριακές τιμές εκπομπής, δυνάμει της παρούσας οδηγίας.»

11 Το παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας IPPC παραθέτει κατάλογο των ακόλουθων οδηγιών:

- «1. Οδηγία 87/217/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Μαρτίου 1987, σχετικά με την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τον αμίαντο
2. Οδηγία 82/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1982, περί των οριακών τιμών και των ποιοτικών στόχων για τις απορρίψεις υδραργύρου από τον βιομηχανικό τομέα της ηλεκτρόλυσης των χλωριούχων αλάτων αλκαλίων
3. Οδηγία 83/513/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Σεπτεμβρίου 1983, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις καδμίου
4. Οδηγία 84/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8ης Μαρτίου 1984, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους όσον αφορά τις απορρίψεις υδραργύρου σε τομείς άλλους εκτός του τομέα της ηλεκτρόλυσης των χλωριούχων αλάτων των αλκαλίων

5. Οδηγία 84/491/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Οκτωβρίου 1984, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις εξαχλωροκυκλοεξανίου
6. Οδηγία 86/280/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1986, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο I του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ
7. Οδηγία 2000/76/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 2000, για την αποτέφρωση των αποβλήτων
8. Οδηγία 92/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1992, για τον καθορισμό των διαδικασιών εναρμόνισης των προγραμμάτων περιορισμού της ρύπανσης που προκαλούν τα απόβλητα της βιομηχανίας διοξειδίου του τιτανίου
9. Οδηγία 2001/80/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων
10. Οδηγία 2006/11/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2006, περί της ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας
11. Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων

12. Οδηγία 75/439/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί διαθέσεως των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων
13. Οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για τα επικίνδυνα απόβλητα
14. Οδηγία 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων.»

Η οδηγία NEC

¹² Στην ενδέκατη και στη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας NEC εκτίθεται:

«(11) Η ύπαρξη μιας σειράς εθνικών ανώτατων ορίων για κάθε κράτος μέλος για τις εκπομπές διοξειδίου του θείου, οξειδίων του αζώτου, πτητικών οργανικών ενώσεων και αμμωνίας αποτελεί έναν οικονομικώς αποτελεσματικό τρόπο επίτευξης των ενδιάμεσων περιβαλλοντικών στόχων. Τα ανώτατα όρια εκπομπών θα παράσχουν στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη ευελιξία όσον αφορά τον καθορισμό του τρόπου συμμόρφωσης με αυτά.

(12) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή μέτρων συμμόρφωσης με τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών. Είναι αναγκαίο να εκτιμάται η πρόοδος ως προς τη συμμόρφωση με τα ανώτατα όρια. Θα πρέπει συνεπώς να εκπονηθούν και να ανακοινωθούν στην Επιτροπή εθνικά προγράμματα για τη μείωση των εκπομπών, τα οποία θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα ληφθέντα ή τα υπό εξέταση μέτρα για τη συμμόρφωση προς τα ανώτατα όρια.»

13 Η δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας NEC έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας για τις εκπομπές των εν λόγω ρύπων από συγκεκριμένες πηγές και των διατάξεων της [οδηγίας 96/61] όσον αφορά τις οριακές τιμές εκπομπών και τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών.»

14 Το άρθρο 1 της οδηγίας NEC ορίζει ότι η οδηγία αυτή σκοπό έχει να περιορίσει τις εκπομπές ρύπων που προκαλούν οξίνιση και ευτροφισμό και τις εκπομπές προδρόμων του όζοντος προκειμένου να βελτιωθεί η προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας από κινδύνους δυσμενών επιδράσεων από την οξίνιση, τον ευτροφισμό του εδάφους και το όζον σε επίπεδο εδάφους.

15 Το άρθρο 4 της οδηγίας NEC, το οποίο επιγράφεται «Εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών», ορίζει:

«1. Το αργότερο έως το έτος 2010, τα κράτη μέλη περιορίζουν τις εθνικές ετήσιες εκπομπές τους σε διοξείδιο του θείου (SO_2), οξειδία του αζώτου (NO_x), πτητικές οργανικές ενώσεις (ΠΟΕ) και αμμωνία (NH_3) σε ποσότητες που δεν υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια εκπομπών του παραρτήματος I, λαμβάνοντας υπόψη τις τυχόν τροποποιήσεις με κοινοτικά μέτρα θεσπιζόμενα σε συνέχεια των εκθέσεων που αναφέρονται στο άρθρο 9.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την τήρηση των ανώτατων ορίων εκπομπών του παραρτήματος I για οποιοδήποτε έτος μετά το 2010.»

16 Κατά το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας:

«1. Το αργότερο μέχρι την 1η Οκτωβρίου 2002, τα κράτη μέλη καταρτίζουν εθνικά προγράμματα για την προοδευτική μείωση των εθνικών εκπομπών των ρύπων που αναφέρονται στο άρθρο 4, για να συμμορφωθούν τουλάχιστον προς τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών, που ορίζονται στο παράρτημα I, το αργότερο έως το 2010.

2. Τα εθνικά προγράμματα περιλαμβάνουν πληροφορίες για υιοθετηθείσες και εξεταζόμενες πολιτικές και μέτρα και ποσοτικές εκτιμήσεις της επίδρασής τους στις εκπομπές των ρύπων το 2010. Αναφέρουν επίσης τις αναμενόμενες σημαντικές αλλαγές στη γεωγραφική κατανομή των εθνικών εκπομπών.

3. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν και αναθεωρούν τα εθνικά προγράμματα, ανάλογα με τις ανάγκες, έως την 1η Οκτωβρίου 2006.

4. Τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση του κοινού και των αρμόδιων οργανισμών, όπως οι περιβαλλοντικοί οργανισμοί, τα προγράμματα που καταρτίζουν σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2 και 3. Οι πληροφορίες που παρέχονται στο κοινό και τους οργανισμούς βάσει της παρούσας παραγράφου πρέπει να είναι σαφείς, κατανοητές και προσιτές.»

17 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας NEC έχει ως εξής:

«1. Για τους ρύπους που αναφέρονται στο άρθρο 4, τα κράτη μέλη συντάσσουν και ενημερώνουν κατ' έτος εθνικές απογραφές εκπομπών καθώς και προβλέψεις εκπομπών για το 2010.

2. Τα κράτη μέλη συντάσσουν τις απογραφές εκπομπών και τις προβλέψεις τους χρησιμοποιώντας τις μεθόδους του παραρτήματος ΙΙΙ.»

18 Το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής ορίζει:

«1. Κάθε χρόνο και το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου τα κράτη μέλη υποβάλλουν στην Επιτροπή και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, έκθεση σχετικά με τις εθνικές απογραφές εκπομπών και τις προβλέψεις εκπομπών για το 2010, που καταρτίζονται σύμφωνα με το άρθρο 7. Τα κράτη μέλη εκθέτουν τις οριστικές απογραφές εκπομπών για το προ-προηγούμενο έτος και τις προσωρινές απογραφές εκπομπών για το προηγούμενο έτος. Οι προβλέψεις εκπομπών περιλαμβάνουν πληροφορίες για την ποσοτική κατανόηση των βασικών κοινωνικοοικονομικών παραδοχών που χρησιμοποιήθηκαν κατά την κατάρτισή τους.

2. Το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2002, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα προγράμματα που καταρτίζουν σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2.

Το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2006, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τα ενημερωμένα προγράμματα που καταρτίζουν σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3.»

19 Το παράρτημα Ι της οδηγίας NEC προβλέπει, για το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, ανώτατο όριο εκπομπής 50 χιλιοτόνων SO₂ και 260 χιλιοτόνων NO_x που πρέπει να επιτευχθεί το αργότερο το 2010.

Η εθνική ρύθμιση

- 20 Η μεταφορά της οδηγίας 96/61, καθώς και της οδηγίας IPPC, στο εσωτερικό δίκαιο έγινε με τροποποίηση ορισμένων διατάξεων του νόμου περί διαχειρίσεως του περιβάλλοντος (Wet Milieubeheer, στο εξής: WMB). Κατά το άρθρο 8.1, παράγραφος 1, στοιχείο b, του WMB, απαγορεύεται, ελλείψει σχετικής άδειας, η τροποποίηση εγκαταστάσεως την οποία αφορά η οδηγία 96/61, και ακολούθως η οδηγία IPPC, ή η μετατροπή της λειτουργίας της.
- 21 Ειδικότερα, το άρθρο 8.10 του WMB ορίζει ότι άδεια για την κατασκευή και εκμετάλλευση μιας τέτοιας εγκαταστάσεως δεν χορηγείται όταν το επιβάλλουν λόγοι προστασίας του περιβάλλοντος. Η παράγραφος 2, στοιχείο a, του ίδιου άρθρου διευκρινίζει συναφώς ότι άδεια ουδέποτε χορηγείται αν, με τη χορήγησή της, δεν δύναται να διασφαλιστεί ότι στην περί ης πρόκειται εγκατάσταση θα εφαρμοστούν οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές.
- 22 Κατά το άρθρο 8.11, παράγραφος 2, του WMB, η άδεια δύναται να συνοδεύεται με περιορισμούς όταν το απαιτούν λόγοι προστασίας του περιβάλλοντος.
- 23 Όσον αφορά την οδηγία NEC, οι ολλανδικές αρχές έλαβαν διάφορες πρωτοβουλίες και μέτρα για την εφαρμογή και τη μεταφορά της.
- 24 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, το 2002, ο Υφυπουργός Στεγασίας, Χωροταξίας και Διαχειρίσεως του Περιβάλλοντος (Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijk Ordening en Milieubeheer) κατήρτισε και κοινοποίησε στην Επιτροπή έκθεση σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα για τα ανώτατα όρια εκπομπών όσον αφορά την οξίνιση και τη μεγάλης κλίμακας ατμοσφαιρική ρύπανση («Rapportage emissieplafonds verzuring en grootschalige luchtverontreiniging

2002»). Το 2003, συνέταξε σημείωμα σχετικά με την εφαρμογή των ανωτάτων ορίων εκπομπών όσον αφορά την οξίνιση και τη μεγάλης κλίμακας ατμοσφαιρική ρύπανση («Uitvoeringsnotitie emissieplafonds verzuring en grootschalige luchtverontreiniging 2003 Erop of eronder»), το οποίο περιγράφει τα εξετασθέντα μέτρα και κατανέμει ανά τομέα τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών.

- 25 Στις 6 Ιουλίου 2005 τέθηκαν σε ισχύ ο νόμος της 16ης Ιουνίου 2005 για τροποποίηση του νόμου περί ατμοσφαιρικής ρυπάνσεως (εφαρμογή της οδηγίας ΕΚ για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών) [Wet van 16 juni 2005 tot wijziging van de Wet inzake de luchtverontreiniging (uitvoering EG-richtlijn nationale emissieplafonds)], καθώς και το διάταγμα για την εφαρμογή της οδηγίας ΕΚ σχετικά με τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών (Besluit uitvoering EG-richtlijn nationale emissieplafonds).
- 26 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας NEC, το 2006, αναθεωρήθηκε και επικαιροποιήθηκε το εθνικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής πολιτικής. Προς τούτο, ο Υπουργός Στεγασίας, Χωροταξίας και Διαχείρισης του Περιβάλλοντος (Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, στο εξής: Υπουργός) κατήρτισε έκθεση σχετικά με τα ανώτατα όρια εκπομπών όσον αφορά την οξίνιση και τη μεγάλης κλίμακας ατμοσφαιρική ρύπανση («Uitvoeringsnotitie emissieplafonds verzuring en grootschalige luchtverontreiniging 2006»), στην οποία έκθεση περιλαμβάνονταν δέσμη νομικών απαιτήσεων, φορολογικών μέτρων και δεσμευτικών συμφωνιών σχεδιασθείσα για να τηρηθούν, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, τα ανώτατα όρια εκπομπών που έχουν καθοριστεί για το Βασίλειο των Κάτω Χωρών.
- 27 Στις 28 Ιουνίου 2007, κατόπιν του συνταγέντος από τον Υφυπουργό Στεγασίας, Χωροταξίας και Διαχείρισης του Περιβάλλοντος σημειώματος σχετικά με την εφαρμογή των ανωτάτων ορίων εκπομπών όσον αφορά την οξίνιση και τη μεγάλης κλίμακας ατμοσφαιρική ρύπανση, ο Υπουργός καθόρισε το σχετικό με τον ενεργειακό τομέα ανώτατο όριο εκπομπών SO₂ σε 13,5 χιλιοτόνους συνολικά ανά έτος, ανεξαρτήτως της θέσεως σε λειτουργία νέων σταθμών παραγωγής ενέργειας. Στις 26 Ιουνίου 2008

μεταξύ των περιών πρόκειται εθνικών αρχών, των επαρχιακών αρχών (στις οποίες περιλαμβάνονταν αυτές των επαρχιών Zuid-Holland και Groningen) και όλων των εταιριών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συνήφθη δεσμευτικό και εκτελεστό πρωτόκολλο συμφωνίας σχετικά με το SO₂, προκειμένου να καταστεί για όλους τους υπογραφείς υποχρεωτική η τήρηση του εν λόγω ορίου εκπομπών στον ενεργειακό τομέα κατά τη διάρκεια χρονικού διαστήματος εκτεινομένου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2019.

- 28 Αντιθέτως, στο πλαίσιο του εθνικού ανωτάτου ορίου εκπομπών NO_x, οι ολλανδικές αρχές εισήγαγαν ένα σύστημα ανταλλαγής δικαιωμάτων εκπομπής, με βάση στόχο 55 χιλιοτόνων εκπομπής NO_x το 2010 για τις μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις τους.

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 29 Στην υπόθεση C-165/09, με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, το College van Gedeputeerde Staten van Groningen χορήγησε στην RWE άδεια για την κατασκευή και εκμετάλλευση, στη βιομηχανική ζώνη του Eemshaven στο Eemshond, σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργούντος με κωνιορτοποιημένο άνθρακα και βιομάζα.
- 30 Το ετήσιο σύνολο των εκπομπών που η εγκατάσταση αυτή θα έχει από την προβλεπόμενη κατά το έτος 2012 θέση της σε λειτουργία πρόκειται να ανέλθει σε 1 454 τόνους SO₂, οι οποίοι αποτελούν περί το 2,9% του εθνικού ανωτάτου ορίου εκπομπών για τον ρύπο αυτόν.
- 31 Τα ιδρύματα Natuur en Milieu και Greenpeace, το ζεύγος B. Meijer, καθώς και οι E. Zwaag και F. Pals κατέθεσαν ενώπιον του Raad van State αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής.

- 32 Στην υπόθεση C-166/09, στις 11 Μαρτίου 2008, το College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ενέκρινε το σχέδιο της Electrabel για την κατασκευή και εκμετάλλευση στο Missouriweg του Ρότερνταμ σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργούντος με κοριοτροποιημένο άνθρακα και βιομάζα.
- 33 Ο σταθμός αυτός, ο οποίος δεν θα τεθεί σε λειτουργία πριν από το 2013, πρόκειται να παράγει ποσότητα ετησίων εκπομπών ανερχόμενη σε 580 τόνους SO₂ και 730 τόνους NO_x, δηλαδή αντιστοίχως στο 1,2% και 0,3% των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών που έχουν καθοριστεί για το SO₂ και το NO_x.
- 34 Τα ιδρύματα Natuur en Milieu, Milieufederatie και Greenpeace καθώς και το σωματείο VVBV προσέβαλαν ενώπιον του Raad van State την απόφαση χορηγήσεως της εν λόγω άδειας.
- 35 Στην υπόθεση C-167/09, με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2007, το College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland χορήγησε στην E.On άδεια μερικής τροποποίησης ενός νέου σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύση ιδίως άνθρακα στο Coloradoweg, στη βιομηχανική ζώνη του Ρότερνταμ.
- 36 Το ετήσιο σύνολο εκπομπών που προβλέπεται από τη θέση σε λειτουργία, το αργότερο κατά το 2012, πρόκειται να ανέλθει σε 923 τόνους SO₂ και 1535 τόνους NO_x, που αποτελούν αντιστοίχως το 1,8% και 0,6% των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών για το SO₂ και τα NO_x.
- 37 Τα ιδρύματα Natuur en Milieu, Milieufederatie και Greenpeace καθώς και το σωματείο VVBV κατέθεσαν ενώπιον του Raad van State αίτηση ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως αδειοδοτήσεως.

- 38 Στο πλαίσιο των τριών αυτών αιτήσεων ακυρώσεως, οι αιτούντες των κύριων δικών υποστήριξαν στην ουσία ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι τα ανώτατα όρια εκπομπών που η οδηγία NEC καθόρισε για το Βασίλειο των Κάτω Χωρών δεν θα έχουν τηρηθεί στο τέλος του 2010, οι αρμόδιες αρχές δεν έπρεπε να χορηγήσουν τις εν λόγω άδειες ή, τουλάχιστον, έπρεπε να τις συνοδεύσουν με αυστηρότερους όρους.
- 39 Στην απόφασή του περί παραπομπής, το Raad van State δέχεται ότι, κατά την ημερομηνία χορηγήσεως των εν λόγω αδειών, οι πολιτικές και τα μέτρα που είχαν υιοθετηθεί δεν αρκούσαν για να μπορέσει το Βασίλειο των Κάτω Χωρών να πετύχει στο τέλος του 2010 τον στόχο του άρθρου 4 της οδηγίας NEC.
- 40 Συγκεκριμένα, το Raad van State εκθέτει ότι, όπως προκύπτει ιδίως από την καταρτισθείσα το 2006 από τον Υπουργό έκθεση σχετικά με τα ανώτατα όρια εκπομπών όσον αφορά την οξίνιση και τη μεγάλη κλίμακα ατμοσφαιρική ρύπανση, την καταρτισθείσα τον Μάρτιο του 2008 από το AEA Energy & Environment έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων που κατατέθηκαν βάσει της οδηγίας NEC, καθώς και από τον καταρτισθέντα από το Planbureau voor de Leefomgeving (Γραφείο σχεδιασμού για το βιοτικό περιβάλλον) περιβαλλοντικό απολογισμό του 2008 (Milieubalans 2008), κατά τις εκτιμήσεις είναι πιθανόν ότι, αν δεν υπάρξει αλλαγή πολιτικής, το 2010 θα γίνει στις Κάτω Χώρες υπέρβαση των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και NO_x.
- 41 Έτσι, στο πλαίσιο των διαφόρων υποθέσεων στις κύριες δίκες, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σχετικά με ορισμένες πτυχές του δικαίου της Ένωσης, τα δε ζητήματα που τίθενται είναι πανομοιότυπα, με εξαίρεση τις ακόλουθες διαφορές:
- στην υπόθεση C-165/09 επίμαχο είναι μόνο το καθορισμένο από την οδηγία NEC ανώτατο όριο εκπομπών SO₂, ενώ οι υποθέσεις C-166/09 και C-167/09 αφορούν επίσης το καθορισμένο από την οδηγία αυτή ανώτατο όριο εκπομπών NO_x.

— λαμβανομένου υπόψη του χρόνου των πραγματικών περιστατικών στις κύριες δίκες, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-165/09 και C-167/09 αφορά την ερμηνεία του άρθρου 9 της οδηγίας 96/61, ενώ στην υπόθεση C-166/09 το ερώτημα αυτό αναφέρει την ίδια διάταξη, της οποίας το γράμμα παρέμεινε αμετάβλητο, στην κωδικοποιημένη έκδοση της οδηγίας IPPC.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Raad van State αποφάσισε να αναστείλει τις διαδικασίες και να θέσει στο Δικαστήριο, σε κάθε μία από τις υποθέσεις των κύριων δικών, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μήπως η υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας με την οδηγία συνεπάγεται ότι οι μεταφερθείσες με τον [WMB] υποχρεώσεις που προβλέπει η οδηγία [96/61] (νυν η οδηγία [IPPC]) [(υποθέσεις C-165/09 και C-167/09)] [ή] η οδηγία [IPPC] [(υπόθεση C-166/09)] μπορούν και πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, όταν λαμβάνεται απόφαση επί αιτήσεως περιβαλλοντικής άδειας, πρέπει να ληφθεί πλήρως υπόψη το ανώτατο όριο εκπομπών SO₂ [(υπόθεση C-165/09)] [ή] τα ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x [(υποθέσεις C-166/09 και C-167/09)] της οδηγίας [NEC], ειδικότερα δε όσον αφορά τις υποχρεώσεις κατά το άρθρο 9, παράγραφος 4, της οδηγίας [IPPC];

2. α) Μήπως το καθήκον ενός κράτους μέλους να απέχει από τη λήψη μέτρων που θα μπορούσαν να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται με μια οδηγία ισχύει και κατά τη διάρκεια του κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας NEC χρονικού διαστήματος από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010;

β) Μήπως κατά τη διάρκεια του πιο πάνω χρονικού διαστήματος από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, στην περίπτωση που μετά τη λήξη του χρονικού αυτού διαστήματος απειλείται ή γίνει υπέρβαση των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και/ή NO_x, το σχετικό κράτος μέλος έχει θετικές υποχρεώσεις, είτε επιπλέον είτε αντί του κατά τα πιο πάνω καθήκοντος αποχής;

- γ) Μήπως για την απάντηση στα ερωτήματα 2α και 2β έχει σημασία το ότι από αίτηση περιβαλλοντικής άδειας για εγκατάσταση που συμβάλλει στην υπέρβαση ή στην απειλούμενη υπέρβαση των κατά την οδηγία NEC εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και/ή NO_x προκύπτει ότι η εγκατάσταση θα τεθεί σε λειτουργία το νωρίτερο το 2011;
3. α) Μήπως οι υποχρεώσεις τις οποίες αφορά το ερώτημα 2 συνεπάγονται ότι, αν λείπουν εξασφαλίσεις ότι η εγκατάσταση για την οποία ζητήθηκε περιβαλλοντική άδεια δεν θα συμβάλει στην υπέρβαση ή στην απειλούμενη υπέρβαση των κατά την οδηγία NEC εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και/ή NO_x, το κράτος μέλος πρέπει να αρνηθεί τη ζητηθείσα περιβαλλοντική άδεια ή να τη συνδέσει με περαιτέρω προδιαγραφές ή περιορισμούς; Έχει για την απάντηση στο ερώτημα αυτό σημασία το σε ποιον βαθμό η εγκατάσταση θα συμβάλει σε αυτή την υπέρβαση ή απειλούμενη υπέρβαση;
- β) Μήπως από την οδηγία NEC προκύπτει ότι ένα κράτος μέλος, ακόμη και σε περίπτωση υπερβάσεως ή απειλούμενης υπερβάσεως του εθνικού ανωτάτου ορίου εκπομπών SO₂, έχει διακριτική ευχέρεια να επιτύχει το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα όχι με το να αρνηθεί την άδεια ή με το να τη συνδέσει με περαιτέρω προδιαγραφές ή περιορισμούς, αλλά με το να λάβει αντ' αυτής άλλα μέτρα, όπως αντισταθμιστικά μέτρα αλλού;
- 4) Μήπως ένας ιδιώτης, κατά το μέρος που το κράτος μέλος έχει υποχρεώσεις όπως αυτές τις οποίες αφορούν τα ερωτήματα 2 και 3, δύναται να αξιώσει ενώπιον του εθνικού δικαστή την τήρηση των υποχρεώσεων αυτών;
- 5) α) Μήπως ένας ιδιώτης δύναται να επικαλεστεί ευθέως το άρθρο 4 της οδηγίας NEC;

- β) Αν ναι, είναι η άμεση επίκληση δυνατή από τις 27 Νοεμβρίου 2002 ή μόνον από τις 31 Δεκεμβρίου 2010; Έχει για την απάντηση στο ερώτημα αυτό σημασία το ότι από την αίτηση περιβαλλοντικής άδειας προκύπτει ότι η αδειοδοτηθείσα εγκατάσταση θα τεθεί σε λειτουργία το νωρίτερο το 2011;
- 6) Μήπως ειδικότερα, αν η χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας και/ή η λήψη άλλων μέτρων συμβάλλουν στην υπέρβαση ή στην απειλούμενη υπέρβαση των κατά την οδηγία NEC εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και/ή NO_x, ένας ιδιώτης δύναται να στηρίξει στο άρθρο 4 της οδηγίας αυτής:
- α) γενική αξίωση να ληφθεί από το σχετικό κράτος μέλος δέσμη μέτρων με την οποία το αργότερο το 2010 οι ετήσιες εθνικές εκπομπές SO₂ και NO_x θα περιοριστούν σε ποσότητες που δεν υπερβαίνουν τα κατά την οδηγία NEC εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών ή, σε περίπτωση αποτυχίας, δέσμη μέτρων με την οποία οι εκπομπές αυτές θα περιοριστούν στις εν λόγω ποσότητες το συντομότερο δυνατόν μετά το έτος αυτό;
- β) συγκεκριμένες αξιώσεις να ληφθούν από το σχετικό κράτος μέλος συγκεκριμένα μέτρα σχετικά με μια επί μέρους εγκατάσταση –π.χ. υπό τη μορφή αρνήσεως αδειοδοτήσεως ή υπό τη μορφή συνδέσεως της άδειας με περαιτέρω προδιαγραφές ή περιορισμούς– που να συμβάλουν στο να περιοριστούν, το αργότερο το 2010, οι ετήσιες εθνικές εκπομπές SO₂ και NO_x σε ποσότητες που δεν υπερβαίνουν τα κατά την οδηγία NEC εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών ή, σε περίπτωση αποτυχίας, συγκεκριμένα μέτρα που να συμβάλουν στο να περιοριστούν οι εκπομπές αυτές στις εν λόγω ποσότητες το συντομότερο δυνατόν μετά;
- γ) Μήπως για την απάντηση στα ερωτήματα 6α και 6β έχει σημασία ο βαθμός στον οποίο η εγκατάσταση συμβάλλει σε αυτή την υπέρβαση ή απειλούμενη υπέρβαση;»

- 43 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009, οι υποθέσεις C-165/09 έως C-167/09 ενώθηκαν για τη διευκόλυνση της έγγραφης και προφορικής διαδικασίας και την έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί του παραδεκτού

- 44 Η RWE, η Electrabel και η E.On αμφισβητούν το παραδεκτό των αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 45 Ειδικότερα, οι εταιρίες αυτές διατείνονται ότι τα τεθέντα ερωτήματα, αφενός, κατά το μέρος που αφορούν την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας NEC, δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των διαφορών στις κύριες δίκες, οι οποίες αφορούν τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας βάσει των εθνικών κανόνων για τη μεταφορά της οδηγίας IPPC στο εσωτερικό δίκαιο, και, αφετέρου, είναι υποθετικής φύσεως, εφόσον τα καταρτισθέντα εθνικά προγράμματα παρέχουν στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών τη δυνατότητα να μην υπερβεί, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, τα ανώτατα όρια εκπομπών για το SO₂ και τα NO_x.
- 46 Η E.On υποστηρίζει επιπλέον ότι το Raad van State μπορούσε να λύσει τις διαφορές στις κύριες δίκες βάσει ήδη υπάρχουσας πάγιας νομολογίας που δεν αφήνει καμία αμφιβολία όσον αφορά την ορθή εφαρμογή του σχετικού δικαίου της Ένωσης.
- 47 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διαχωρισμό των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, ο εθνικός δικαστής είναι ο μόνος αρμόδιος να διαπιστώσει και εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης καθώς και να ερμηνεύσει και εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο. Ομοίως, μόνο στον εθνικό δικαστή, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, απόκειται να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο.

Κατά συνέπεια, εφόσον τα τεθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο, κατ' αρχήν, οφείλει να αποφανθεί (βλ. αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2005, C-145/03, Keller, Συλλογή 2005, σ. I-2529, σκέψη 33· της 18ης Ιουλίου 2007, C-119/05, Lucchini, Συλλογή 2007, σ. I-6199, σκέψη 43, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-11/07, Eckelkamp κ.λπ., Συλλογή 2008, σ. I-6845, σκέψεις 27 και 32).

- 48 Το Δικαστήριο δεν οφείλει να αποφανθεί, ιδίως, όταν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ή ακόμη όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 39, και της 10ης Μαρτίου 2009, C-169/07, Hartlauer, Συλλογή 2009, σ. I-1721, σκέψη 25).
- 49 Πάντως, αυτό δεν συμβαίνει όσον αφορά τις παρούσες διαδικασίες.
- 50 Συγκεκριμένα, στις αποφάσεις περί παραπομπής, το Raad van State, αφενός, διερωτάται ακριβώς αν οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία IPPC, και ειδικότερα από το άρθρο της 9, επιβάλλουν στις αρμόδιες εθνικές αρχές να λάβουν υπόψη, κατά τη χορήγηση άδειας βάσει της οδηγίας αυτής (στο εξής: περιβαλλοντική άδεια), τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x που καθόρισε η οδηγία NEC. Κατά συνέπεια, δεν δύναται να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η ζητούμενη ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας αυτής δεν έχει καμία σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 51 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται όσον αφορά το περιεχόμενο των υποχρεώσεων που τα κράτη μέλη έχουν βάσει του άρθρου 4 της οδηγίας NEC καθώς και βάσει των άλλων σχετικών διατάξεών της, ιδίως δε στις περιπτώσεις που υπάρχουν κίνδυνοι τα κράτη αυτά να μην τηρήσουν τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x που καθόρισε η οδηγία αυτή. Πάντως, εφόσον η αξιολόγηση των τεχνικών πληροφοριών και των επιστημονικών στοιχείων στα οποία αναφέρεται εν προκειμένω το Raad van State δεν γίνεται δεκτή από όλους τους διαδικούς και εφόσον τέτοιοι κίνδυνοι δεν μπορούν να αποκλειστούν, δεν προκύπτει, τουλάχιστον προδήλως, ότι

τα τεθέντα ερωτήματα είναι υποθετικής φύσεως όσον αφορά τις αποφάσεις που ο εν λόγω εθνικός δικαστής καλείται να εκδώσει στις διαφορές των κύριων δικών.

- 52 Επιπλέον, όσον αφορά το επιχείρημα της Ε.Οπ ότι τα ερωτήματα που τέθηκαν στις υπό κρίση υποθέσεις αφορούν ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης απορρέουσα αρκετά σαφώς από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ πάντοτε παρέχει σε εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα, αν το κρίνει σκόπιμο, να θέσει ερμηνευτικά ερωτήματα στο Δικαστήριο (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1963, 28/62 έως 30/62, Da Costa κ.λπ., Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 891, 896· της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Cilfit κ.λπ., Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψη 15, και της 12ης Οκτωβρίου 2010, C-45/09, Rosenblatt, Συλλογή 2010, σ. I-9391, σκέψη 31).
- 53 Κατά συνέπεια, οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να θεωρηθούν παραδεκτές.

Επί της ουσίας

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 54 Στις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει τόσο την οδηγία 96/61 όσο και την οδηγία IPPC, αναλόγως του χρόνου των πραγματικών περιστατικών στις κύριες δίκες.
- 55 Παρά ταύτα, εφόσον οι διατάξεις του άρθρου 9 των οδηγιών 96/61 και IPPC, διατάξεις τις οποίες αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, είναι πανομοιότυπες και επομένως πρέπει να ερμηνευθούν κατά τον ίδιο τρόπο (βλ. αποφάσεις της

17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-513/99, Concordia Bus Finland, Συλλογή 2002, σ. I-7213, σκέψη 91, και της 24ης Νοεμβρίου 2005, C-331/04, ATI EAC e Viaggi di Maio κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-10109, σκέψη 20), το Δικαστήριο δύναται να δώσει χρήσιμη απάντηση στα εν λόγω ερωτήματα αναφερόμενο μόνο στην παγιωμένη έκδοση των διατάξεων αυτών.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 56 Με το πρώτο ερώτημά του, το Raad van State ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί αν το άρθρο 9, παράγραφοι 1, 3 και 4, της οδηγίας IPPC έχει την έννοια ότι, κατά τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν να περιλάβουν, στους όρους για τη χορήγηση της άδειας αυτής, τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x που καθόρισε η οδηγία NEC.
- 57 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ευθύς εξαρχής ότι, όπως υποστήριξαν επίσης όλα τα κράτη μέλη που έλαβαν μέρος στην παρούσα διαδικασία, ουδεμία από τις εν λόγω παραγράφους του άρθρου 9 της οδηγίας IPPC παραπέμπει, ρητώς ή σιωπηρώς, σε αυτά τα ανώτατα όρια εκπομπών.
- 58 Όσον αφορά την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, η διάταξη αυτή δεν αναφέρει τα εν λόγω ανώτατα όρια εκπομπών όταν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να βεβαιώνονται ότι η περιβαλλοντική άδεια περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για να τηρηθούν οι όροι του άρθρου 3 της οδηγίας IPPC. Πράγματι, το άρθρο αυτό περιορίζεται να ορίσει, αφενός, ότι η εγκατάσταση πρέπει να λειτουργεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα προλήψεως για να μην προκληθεί σημαντική ρύπανση, ιδίως δε με χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, και, αφετέρου, ότι η παραγωγή αποβλήτων πρέπει να αποφεύγεται ή να περιορίζεται για να μειωθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, ότι η ενέργεια πρέπει να χρησιμοποιείται με αποτελεσματικό τρόπο και ότι πρέπει να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για να

αποτραπούν ή να περιοριστούν οι συνέπειες των ατυχημάτων καθώς και για να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος ρυπάνσεως και για να επανέλθει ο χώρος εκμεταλλεύσεως σε ικανοποιητική μορφή μετά την οριστική παύση των δραστηριοτήτων.

- 59 Παραπομπή δεν προκύπτει ούτε από την παράγραφο 1 του άρθρου 9 της οδηγίας IPPC σε συνδυασμό με την παράγραφο 4 του άρθρου αυτού, κατά το μέρος που επιβάλλει στις αρμόδιες εθνικές αρχές να τηρούν, εν ανάγκη, και τους όρους αδειοδοτήσεως που προβλέπονται στο άρθρο 10 της οδηγίας αυτής.
- 60 Συγκεκριμένα, το τελευταίο άρθρο ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι πρόσθετοι όροι τάσσονται με την εν λόγω άδεια αν «ποιοτικό πρότυπο περιβάλλοντος» καθιστά αναγκαίους αυστηρότερους όρους από εκείνους που θα μπορούσαν να επιτευχθούν με τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών.
- 61 Παρά ταύτα, από το γράμμα του άρθρου 2, σημείο 7, της οδηγίας IPPC προκύπτει ότι τα πρότυπα αυτά αποτελούν κανόνες οι οποίοι τάσσουν «απαιτήσε[ις] που πρέπει να πληρούνται σε συγκεκριμένο χρόνο από συγκεκριμένο περιβάλλον ή επιμέρους τμήμα του», και επομένως συνδέονται με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προστατευόμενων στοιχείων.
- 62 Πάντως, όπως παρατηρεί επίσης η γενική εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών της, τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών που προβλέπονται από την οδηγία NEC δεν έχουν τέτοια χαρακτηριστικά, εφόσον παραπέμπουν στη συνολική ποσότητα των ρυπογόνων ουσιών που μπορούν να εκλυθούν στην ατμόσφαιρα και όχι σε συγκεκριμένες επιταγές ποιοτικού χαρακτήρα, σχετικά με τις συγκεντρώσεις ρυπογόνων ουσιών, που πρέπει να τηρηθούν σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο από το συγκεκριμένο περιβάλλον.

- 63 Ομοίως, ουδεμία παραπομπή στα επίμαχα ανώτατα όρια εκπομπών απορρέει από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας IPPC. Ασφαλώς, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, κάθε περιβαλλοντική άδεια πρέπει να περιέχει οριακές τιμές εκπομπής για τις ρυπογόνους ουσίες που μπορούν να εκπέμψουν οι περί ων πρόκειται εγκαταστάσεις, στις οποίες ουσίες περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων το SO₂ και τα NO_x.
- 64 Παρά ταύτα, το άρθρο 19, παράγραφος 2, της οδηγίας IPPC ορίζει εν προκειμένω ότι, ελλείψει οριακών τιμών για τις κοινοτικές εκπομπές, οι τιμές που καθορίζονται «στις οδηγίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II και στις άλλες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις» είναι εκείνες που έχουν εφαρμογή επί των εγκαταστάσεων αυτών, ως ελάχιστες οριακές τιμές εκπομπής.
- 65 Πάντως, διαπιστώνεται ότι η οδηγία NEC, αφενός, δεν περιλαμβάνεται σε εκείνες που απαριθμούνται στο εν λόγω παράρτημα II. Αφετέρου, εφόσον καθορίζει εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ρύπους που εκλύονται στην ατμόσφαιρα από διάφορες μη προσδιοριζόμενες πηγές και δραστηριότητες, η οδηγία αυτή δεν δύναται να θεωρηθεί ούτε ως «άλλη κοινοτική νομοθετική ρύθμιση» που καθορίζει οριακές τιμές εκπομπής, εφόσον οι τιμές αυτές είναι, κατά το άρθρο 2 της οδηγίας IPPC, «η μάζα, εκφρασμένη σε σχέση με ορισμένες ειδικές παραμέτρους, η συγκέντρωση ή/και η στάθμη εκπομπής, της οποίας δεν επιτρέπεται η υπέρβαση κατά τη διάρκεια μιας ή περισσοτέρων συγκεκριμένων χρονικών περιόδων [οι οποίες] ισχύουν κανονικά στο σημείο όπου οι εκπομπές βγαίνουν από την εγκατάσταση».
- 66 Τέλος, ουδεμία σιωπηρή αναφορά των ανωτάτων ορίων της οδηγίας NEC προκύπτει στο άρθρο 9, παράγραφος 4, της οδηγίας IPPC. Συγκεκριμένα, αφενός, η πρώτη περίοδος της διατάξεως αυτής περιορίζεται να ορίσει ότι οι οριακές τιμές εκπομπής πρέπει να στηρίζονται στην εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, χωρίς να επιβάλλουν τη χρήση συγκεκριμένης τεχνικής ή τεχνολογίας, και λαμβανομένων υπόψη των τεχνικών χαρακτηριστικών της περί ης πρόκειται εγκαταστάσεως, της γεωγραφικής της θέσεως και των τοπικών περιβαλλοντικών συνθηκών.

- 67 Αφετέρου, η επιβαλλόμενη από τη δεύτερη περίοδο της διατάξεως αυτής υποχρέωση να περιέχουν οι όροι της άδειας διατάξεις σχετικά με την ελαχιστοποίηση της ρυπάνσεως σε μεγάλη απόσταση ή της διασυνοριακής ρυπάνσεως και να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του, δύναται να ερμηνευθεί μόνο στο πλαίσιο του συστήματος που εισήγαγε η ίδια η οδηγία IPPC και ιδίως στο πλαίσιο του εν λόγω κανόνα που διατυπώνεται στην πρώτη περίοδο της παραγράφου αυτής, κατά τον οποίο οι οριακές τιμές εκπομπής πρέπει υποχρεωτικά να στηρίζονται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές.
- 68 Εξάλλου, πρέπει να προστεθεί ότι η οδηγία IPPC, η οποία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 175, παράγραφος 1, ΕΚ για να επιτευχθούν οι κατά το άρθρο 174 ΕΚ στόχοι και αρχές της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, δεν αποβλέπει σε πλήρη εναρμόνιση. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια, κατά το άρθρο 9, παράγραφοι 7 και 8, της οδηγίας αυτής, να τάσσουν άλλους, ενδεχομένως ενισχυμένους, ειδικούς όρους αδειοδοτήσεως, καθώς και να θέτουν με γενικούς δεσμευτικούς κανόνες ιδιαίτερες υποχρεώσεις για ορισμένες κατηγορίες εγκαταστάσεων, υπό την επιφύλαξη της διασφάλισης ολοκληρωμένης προσεγγίσεως και ισοδύναμου υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.
- 69 Μετά τη διευκρίνιση αυτή, διαπιστώνεται επιπλέον ότι ουδεμία διάταξη της οδηγίας NEC υποχρεώνει τις αρμόδιες εθνικές αρχές να περιλάβουν, ως όρο αδειοδοτήσεως, τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x, κατά τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας.
- 70 Αντιθέτως, ο νομοθέτης της Ένωσης ρητώς όρισε, στη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας NEC, ότι η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή «υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της [οδηγίας IPPC] όσον αφορά τις οριακές τιμές εκπομπών και τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών», αφήνοντας να νοηθεί ότι οι υποχρεώσεις των κρατών μελών βάσει της οδηγίας NEC δεν δύναται να επηρεάσουν ευθέως εκείνες που απορρέουν, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 9 της οδηγίας IPPC.

- 71 Τέλος, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον διαφορετικό σκοπό και από το όλο σύστημα κάθε μιας από τις δύο επίμαχες οδηγίες.
- 72 Συγκεκριμένα, ο σκοπός της οδηγίας IPPC, όπως αυτός ορίζεται στην ουσία στο άρθρο της 1, είναι η ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρυπάνσεως με την εφαρμογή μέτρων για την αποτροπή και, όταν τούτο αποδεικνύεται αδύνατον, τη μείωση των εκπομπών από τις περιών πρόκειται δραστηριότητες στην ατμόσφαιρα, στο νερό και στο έδαφος, έτσι ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του. Η ολοκληρωμένη αυτή προσέγγιση υλοποιείται με κατάλληλο συντονισμό της διαδικασίας και των όρων αδειοδότησεως των βιομηχανικών εγκαταστάσεων που έχουν σημαντική δυνατότητα ρυπάνσεως (βλ., στο ίδιο πνεύμα, όσον αφορά την οδηγία 96/61, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2009, C-473/07, Association nationale pour la protection des eaux et rivières και OABA, Συλλογή 2009, σ. I-319, σκέψεις 25 και 26).
- 73 Προς τούτο, όπως η Επιτροπή ανήγγειλε με την ανακοίνωσή της που παρουσίασε στις 21 Δεκεμβρίου 2007 στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών – Βελτίωση της πολιτικής στον τομέα των βιομηχανικών εκπομπών [COM(2007) 843 τελικό], η οδηγία IPPC διατυπώνει τις αρχές που διέπουν την αδειοδότηση και την εποπτεία των μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, αρχές οι οποίες στηρίζονται σε ολοκληρωμένη προσέγγιση και στην εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, οι οποίες είναι οι πιο αποτελεσματικές τεχνικές για να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, λαμβανομένων υπόψη του κόστους και των πλεονεκτημάτων.
- 74 Αντιθέτως, η οδηγία NEC, όπως προκύπτει από τα άρθρα της 1 και 2, σκοπό έχει να περιορίσει τις από κάθε πηγή εκπομπές ρύπων που προκαλούν οξίνιση και ευτροφισμό και εκπομπές προδρόμων του όζοντος, προκειμένου να βελτιωθεί η προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, με μακροπρόθεσμο στόχο τη μη υπέρβαση των κρίσιμων επιπέδων και φορτίων.

- 75 Επιπλέον, όπως προκύπτει σαφώς από το άρθρο 4 καθώς και από την ενδέκατη και τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας NEC, η οδηγία αυτή στηρίζεται σε αμιγώς προγραμματική προσέγγιση, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη έχουν ευρύ περιθώριο ελιγμών όσον αφορά την επιλογή των πολιτικών και των μέτρων που πρέπει να υιοθετηθούν ή να εξεταστούν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων σχετικά με το σύνολο των ρυπογόνων πηγών, προκειμένου οι εκπομπές, μεταξύ άλλων, SO₂ και NO_x να μειωθούν σταδιακά, με διαρθρωτικό τρόπο, σε ποσότητες που δεν υπερβαίνουν, το αργότερο στο τέλος του 2010, τα ανώτατα όρια εκπομπών που εμφανίζονται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής. Επομένως, η επίτευξη των στόχων της εν λόγω οδηγίας δεν δύναται να έχει άμεση σχέση με τις διαδικασίες χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας.
- 76 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 9, παράγραφοι 1, 3 και 4, της οδηγίας IPPC έχει την έννοια ότι, κατά τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, τα κράτη μέλη δεν οφείλουν να περιλάβουν, στους όρους για τη χορήγηση της άδειας αυτής, τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x που καθόρισε η οδηγία NEC, ενώ οφείλουν να τηρήσουν την απορρέουσα από την εν λόγω οδηγία NEC υποχρέωση να υιοθετήσουν ή εξετάσουν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων, πολιτικές και μέτρα, κατάλληλα και συνεπή, ικανά να μειώσουν, στο σύνολό τους, τις εκπομπές, μεταξύ άλλων, των ρύπων αυτών σε ποσότητες που το αργότερο στο τέλος του 2010 δεν υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια που εμφανίζονται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 77 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, αφενός, ποιες υποχρεώσεις είχαν τα κράτη μέλη βάσει της οδηγίας NEC κατά την περίοδο μεταξύ της 27ης Νοεμβρίου 2002, ημερομηνίας λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της, και της 31ης Δεκεμβρίου

2010, ημερομηνίας μετά την οποία τα εν λόγω κράτη οφείλουν να τηρούν τα ανώτατα όρια εκπομπών που καθόρισε η οδηγία αυτή. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωνάται αν, λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων αυτών, οι αρμόδιες εθνικές αρχές όφειλαν να αρνηθούν ή να περιορίσουν τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας ή να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα αντισταθμίσεως σε περίπτωση υπερβάσεως ή κινδύνου υπερβάσεως των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και NO_x της οδηγίας NEC.

Όσον αφορά την αποχή από τη λήψη μέτρων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από μια οδηγία

- 78 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς μιας οδηγίας τα κράτη μέλη αποδέκτες της οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η οδηγία αυτή (αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie*, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 45· της 8ης Μαΐου 2003, C-14/02, *ATRAL*, Συλλογή 2003, σ. I-4431, σκέψη 58, και της 23ης Απριλίου 2009, C-261/07 και C-299/07, *VTB-VAB* και *Galatea*, Συλλογή 2009, σ. I-2949, σκέψη 38). Μια τέτοια υποχρέωση αποχής, η οποία επιβάλλεται σε όλες τις εθνικές αρχές (βλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, *Αδενέλερ κ.λπ.*, Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψη 122 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), πρέπει να νοηθεί ως καλύπτουσα τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου, γενικού ή ειδικού, ικανού να θέσει σε έναν τέτοιο κίνδυνο.
- 79 Η εν λόγω υποχρέωση αποχής επιβάλλεται στα κράτη μέλη, βάσει της συνδυασμένης εφαρμογής των άρθρων 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, επίσης κατά μια μεταβατική περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας επιτρέπεται σε αυτά να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τα εθνικά τους συστήματα, έστω και αν δεν είναι σύμφωνα με την περί ης πρόκειται οδηγία (βλ. αποφάσεις της 10ης Νοεμβρίου 2005, C-316/04, *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie*, Συλλογή 2005, σ. I-9759, σκέψη 42, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2006, C-138/05, *Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie*, Συλλογή 2006, σ. I-8339, σκέψη 42).

- 80 Επομένως, η τήρηση μιας τέτοιας υποχρέωσης επιβαλλόταν επίσης κατά τη μεταβατική περίοδο του άρθρου 4 της οδηγίας NEC, κατά τη διάρκεια της οποίας επιτρεπόταν στα κράτη μέλη να μη τηρήσουν ακόμη τις εθνικές ετήσιες ποσότητες εκπομπών που εμφανίζονται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής. Ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει αν η υποχρέωση αυτή τηρήθηκε όσον αφορά τις διατάξεις και τα μέτρα των οποίων τη νομιμότητα καλείται να αναλύσει (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Inter-Environnement Wallonie, σκέψη 46).
- 81 Εν προκειμένω, πρέπει παρά ταύτα να επισημανθεί ότι μια τέτοια εξακρίβωση πρέπει οπωσδήποτε να γίνει βάσει σφαιρικής εκτιμήσεως, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των πολιτικών και μέτρων που υιοθετήθηκαν στο περί ου πρόκειται εθνικό έδαφος.
- 82 Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του συστήματος που εισήγαγε η οδηγία NEC και, ιδίως, της προβλεπόμενης από την οδηγία αυτή προγραμματικής προσεγγίσεως, όπως αυτή υπομνήσθηκε στη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως, η επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από την εν λόγω οδηγία μπορούσε να τεθεί σε σοβαρό κίνδυνο από τα κράτη μέλη μόνο με την υιοθέτηση και την εφαρμογή δέσμης πολιτικών και μέτρων που, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων τους και της χρονικής διάρκειάς τους, ανέχονταν ή δημιουργούσαν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά τη συνολική ποσότητα των εκλυόμενων στην ατμόσφαιρα εκπομπών από όλες τις ρυπογόνους πηγές που μπορούσε να θέσει αναγκαστικά σε κίνδυνο την τήρηση, στο τέλος του 2010, των ανωτάτων ορίων που εμφανίζονται στο παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση Inter-Environnement Wallonie, σκέψεις 47 και 49).
- 83 Επομένως, απλώς και μόνον ένα ειδικό μέτρο σχετικά μόνο με μία πηγή SO₂ και NO_x, το οποίο συνίσταται στην απόφαση χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, δεν δύναται, από μόνο του, να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η οδηγία NEC, δηλαδή να περιορίσει τις από τις ρυπογόνους αυτές πηγές εκπομπές στην ατμόσφαιρα ετησίων συνολικών ποσοτήτων που το αργότερο το 2010 δεν θα υπερβαίνουν τα εν λόγω εθνικά ανώτατα όρια. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, υπό περιστάσεις όπως αυτές στις υποθέσεις των κύριων δικών, η περί ης πρόκειται εγκατάσταση θα τεθεί σε λειτουργία, το νωρίτερο, μόλις το 2012.

Όσον αφορά τις θετικές υποχρεώσεις που επιβάλλονταν στα κράτη μέλη κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010

- 84 Όσον αφορά το ζήτημα αν και, σε καταφατική περίπτωση, ποιες θετικές υποχρεώσεις επιβάλλονταν στα κράτη μέλη κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση κράτους μέλους να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που επιδιώκεται από μια οδηγία είναι δεσμευτική υποχρέωση η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και από την ίδια την οδηγία (αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1986, 152/84, Marshall, Συλλογή 1986, σ. 723, σκέψη 48, και της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-72/95, Kraaijeveld κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-5403, σκέψη 55, και προαναφερθείσα απόφαση Inter-Environnement Wallonie, σκέψη 40).
- 85 Από την υποχρέωση αυτή προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς, τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα θα επιτευχθεί κατά τη λήξη της προθεσμίας αυτής (προαναφερθείσα απόφαση Inter-Environnement Wallonie, σκέψη 44). Το ίδιο ισχύει όσον αφορά μια μεταβατική περίοδο, όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 της οδηγίας NEC.
- 86 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η ίδια η οδηγία NEC θέτει ορισμένες θετικές υποχρεώσεις εις βάρος των κρατών μελών κατά την περίοδο αυτή, όσον αφορά μεταξύ άλλων τον ορισμό στρατηγικών παρεμβάσεως σε συνολικό επίπεδο με σκοπό τη σταδιακή μείωση, το αργότερο στο τέλος του 2010, των ετησίων εκπομπών των περιών πρόκειται ρύπων σε ποσότητες που δεν υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια του παραρτήματος I της οδηγίας αυτής.
- 87 Ακριβέστερα, κατά τα άρθρα 6 και 8, παράγραφος 2, της οδηγίας NEC, τα κράτη μέλη έπρεπε να καταρτίσουν το αργότερο την 1η Οκτωβρίου 2002, και ακολούθως να ενημερώσουν και αναθεωρήσουν, αν τούτο ήταν αναγκαίο, το αργότερο την 1η Οκτωβρίου 2006, προγράμματα σταδιακής μείωσης των περιών πρόκειται εκπομπών, τα οποία όφειλαν να θέσουν στη διάθεση του κοινού και των περιών πρόκειται οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών, καθώς και να τα

κοινοποιήσουν στην Επιτροπή εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί. Τα άρθρα 7, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και 8, παράγραφος 1, της οδηγίας NEC επέβαλλαν στα κράτη μέλη επίσης την υποχρέωση να καταρτίσουν και να ενημερώνουν κάθε έτος εθνικές απογραφές των εν λόγω εκπομπών, καθώς και εθνικές προβλέψεις για το έτος 2010. Οι οριστικές απογραφές για το προπροηγούμενο έτος και οι προσωρινές απογραφές για το προηγούμενο έτος, όπως και οι εθνικές προβλέψεις για το 2010, έπρεπε να κοινοποιούνται στην Επιτροπή και στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος κάθε έτος, το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, C-273/08, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, σκέψεις 2 και 11).

- 88 Όσον αφορά το συγκεκριμένο περιεχόμενο των εθνικών αυτών προγραμμάτων, διαπιστώνεται παρά ταύτα ότι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 75 της παρούσας απόφασης, το ευρύ περιθώριο ελιγμών που παρέχει στα κράτη μέλη η οδηγία NEC εμποδίζει να τεθούν στα εν λόγω κράτη όρια όσον αφορά την κατάρτιση των προγραμμάτων αυτών και έτσι να είναι υποχρεωμένα να λάβουν ή να απόσχουν από το να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα ή συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για λόγους άσχετους με αξιολογήσεις στρατηγικού χαρακτήρα λαμβάνουσες υπόψη, με συνολικό τρόπο, τα πραγματικά περιστατικά και τα διάφορα συγκρουόμενα δημόσια και ιδιωτικά συμφέροντα.
- 89 Η επιβολή τυχόν υποχρεώσεων προς την κατεύθυνση αυτή θα αντιστρατευόταν τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, που είναι ιδίως να παρασχεθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να διασφαλίσουν κάποια ισορροπία μεταξύ των διαφόρων συγκρουομένων συμφερόντων. Επιπλέον, τούτο θα οδηγούσε στη δημιουργία υπερβολικών εξαναγκασμών για τα εν λόγω κράτη και ως εκ τούτου θα αντέβαινε στη ρητώς αναφερομένη από τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας NEC αρχή της αναλογικότητας κατά το άρθρο 5 ΣΕΕ, το οποίο απαιτεί τα μέτρα που εφαρμόζονται από διάταξη του δικαίου της Ένωσης να είναι κατάλληλα για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών τής περί ης πρόκειται ρυθμίσεως και να μην υπερβαίνουν τα αναγκαία προς τούτο όρια (βλ., αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-453/03, C-11/04, C-12/04 και C-194/04, ABNA κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-10423, σκέψη 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 8ης Ιουνίου 2010, C-58/08, Vodafone κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-4999, σκέψη 51).

- 90 Υπό τις συνθήκες αυτές, έπεται ότι, κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και η ίδια η οδηγία NEC δεν επέβαλλαν στα κράτη μέλη να αρνηθούν ή να περιορίσουν τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, ούτε να λάβουν ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα για κάθε άδεια αυτού του είδους, και τούτο ακόμη και σε περίπτωση υπερβάσεως ή κινδύνου υπερβάσεως των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και NO_x.
- 91 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατά την προβλεπόμενη από το άρθρο 4 της οδηγίας NEC μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010:
- τα άρθρα 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ καθώς και η οδηγία NEC επέβαλλαν στα κράτη μέλη να απόσχουν από τη λήψη μέτρων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από την οδηγία αυτή·
 - η λήψη από τα κράτη μέλη ειδικού μέτρου σχετικά μόνο με μία πηγή SO₂ και NO_x δεν μπορούσε, από μόνη της, να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από την οδηγία NEC. Ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει αν αυτό συνέβη για κάθε μια από τις αποφάσεις χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες·
 - το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και τα άρθρα 6, 7, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και 8, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας NEC επέβαλλαν στα κράτη μέλη, αφενός, να καταρτίσουν, να ενημερώσουν και να αναθεωρήσουν, αν αυτό ήταν αναγκαίο, προγράμματα σταδιακής μείωσης των εθνικών εκπομπών SO₂ και NO_x τα οποία όφειλαν να θέσουν στη διάθεση του κοινού και των περιών

πρόκειται οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών, καθώς και να τα κοινοποιήσουν στην Επιτροπή εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί, και, αφετέρου, να καταρτίσουν και να ενημερώνουν κάθε έτος εθνικές απογραφές των εν λόγω εκπομπών, καθώς και εθνικές προβλέψεις για το έτος 2010, που όφειλαν να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή και στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί.

- το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και η ίδια η οδηγία NEC δεν επέβαλλαν στα κράτη μέλη να αρνηθούν ή να περιορίσουν τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, ούτε να λάβουν ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα για κάθε άδεια αυτού του είδους, και τούτο ακόμη και σε περίπτωση υπερβάσεως ή κινδύνου υπερβάσεως των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και NO_x.

Επί του τετάρτου έως και του έκτου ερωτήματος

- ⁹² Με το τέταρτο έως και το έκτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί αν και, σε καταφατική περίπτωση, σε ποιο μέτρο ιδιώτης δύναται να επικαλεστεί ευθέως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας NEC.

- ⁹³ Εν προκειμένω, πρέπει ευθύς εξαρχής να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, σε όλες τις περιπτώσεις που διατάξεις οδηγίας είναι, εξ απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούντως ακριβείς, οι ιδιώτες δύνανται να τις επικαλεστούν κατά του κράτους μέλους, είτε όταν το κράτος αυτό δεν μετέφερε εμπροθέσμως την οδηγία στο εθνικό δίκαιο είτε όταν την μετέφερε με εσφαλμένο τρόπο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 1991, C-6/90 και C-9/90, Francovich

κ.λπ., Συλλογή 1991, σ. I-5357, σκέψη 11· της 11ης Ιουλίου 2002, C-62/00, Marks & Spencer, Συλλογή 2002, σ. I-6325, σκέψη 25, και της 5ης Οκτωβρίου 2004, C-397/01 έως C-403/01, Pfeiffer κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-8835, σκέψη 103).

- ⁹⁴ Συγκεκριμένα, όπως το Δικαστήριο έχει υπενθυμίσει κατ' επανάληψη, θα ήταν ασύμβατο με τον δεσμευτικό χαρακτήρα που το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ αναγνωρίζει στις οδηγίες το να αποκλειστεί, κατ' αρχήν, η δυνατότητα να τύχει επικλήσεως από τους ενδιαφερόμενους η υποχρέωση που επιβάλλεται από μια οδηγία. Τούτο ισχύει όμως ιδιαιτέρως για οδηγία της οποίας ο σκοπός είναι να ελέγξει καθώς και να μειώσει την ατμοσφαιρική ρύπανση και η οποία επομένως αποβλέπει στην προστασία της δημόσιας υγείας (βλ., απόφαση της 25ης Ιουλίου 2008, C-237/07, Janecsek, Συλλογή 2008, σ. I-6221, σκέψη 37).
- ⁹⁵ Παρά ταύτα, εν προκειμένω πρέπει να υπομνησθεί ότι διάταξη του δικαίου της Ένωσης είναι απαλλαγμένη αιρέσεων όταν θέτει υποχρέωση η οποία δεν συνοδεύεται από καμία προϋπόθεση και δεν εξαρτάται, όσον αφορά την εκτέλεσή της ή τα αποτελέσματά της, από την έκδοση καμίας πράξεως είτε των οργάνων της Ένωσης είτε των κρατών μελών (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 3ης Απριλίου 1968, 28/67, Molkerei-Zentrale Westfalen κατά Lippe, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 715, και της 23ης Φεβρουαρίου 1994, C-236/92, Comitato di coordinamento per la difesa della cava κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-483, σκέψη 9).
- ⁹⁶ Πάντως, όσον αφορά το άρθρο 4 της οδηγίας NEC, διαπιστώνεται ότι το άρθρο αυτό δεν έχει τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν.
- ⁹⁷ Συγκεκριμένα, θεωρούμενο στο πλαίσió του, το άρθρο αυτό έχει αμιγώς προγραμματικό χαρακτήρα, επειδή περιορίζεται να θέσει ένα σκοπό που πρέπει να επιτευχθεί, αφήνοντας στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο ελιγμών όσον αφορά τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

- 98 Επομένως, εφόσον δεν προβλέπει απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβή υποχρέωση που να επιβάλει την υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών ή μέτρων για να καταστεί δυνατή η επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, οι ιδιώτες δεν μπορούσαν να επικαλεστούν ευθέως ενώπιον εθνικού δικαστηρίου το εν λόγω άρθρο 4 της οδηγίας NEC για να αξιώσουν, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010, να αρνηθούν ή να περιορίσουν οι αρμόδιες αρχές τη λήψη αποφάσεως χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, ή ακόμη να λάβουν συγκεκριμένα αντισταθμιστικά μέτρα κατόπιν της χορηγήσεως τέτοιας άδειας.
- 99 Αντιθέτως, το άρθρο 6 της οδηγίας NEC είναι απαλλαγμένο αιρέσεων και αρκούντως ακριβές επειδή, χωρίς διφορούμενο τρόπο, επιβάλλει στα κράτη μέλη, αφενός, κατά τις παραγράφους του 1 έως 3, να καταρτίσουν εθνικά προγράμματα σταδιακής μείωσης των εθνικών εκπομπών, μεταξύ άλλων, SO₂ και NO_x προκειμένου να τηρήσουν, το αργότερο στο τέλος του 2010, τα ανώτατα όρια που εμφανίζονται στο παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας και, αφετέρου, κατά την παράγραφο του 4, να θέσουν τα προγράμματα αυτά στη διάθεση του κοινού και των περιών πρόκειται οργανώσεων, όπως οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών.
- 100 Επομένως, τα άμεσα θιγόμενα φυσικά και νομικά πρόσωπα πρέπει να μπορούν να υποχρεώσουν τις αρμόδιες αρχές, ενδεχομένως προσφεύγοντας στα εθνικά δικαστήρια, να σέβονται και να εφαρμόζουν τέτοιους κανόνες του δικαίου της Ένωσης.
- 101 Όσο για το περιεχόμενο των προγραμμάτων που έπρεπε να καταρτιστούν, καίτοι αληθεύει ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 88 της παρούσας αποφάσεως, τα κράτη μέλη είχαν ευρύ περιθώριο ελιγμών όσον αφορά την επιλογή των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών που έπρεπε να αναλάβουν, εντούτοις αληθεύει επίσης ότι δεν είχαν την υποχρέωση να υιοθετήσουν τέτοιες πολιτικές και τέτοια μέτρα ώστε να μην υπάρξει καμία υπέρβαση πριν από το τέλος του 2010.

¹⁰² Παρά ταύτα, από το άρθρο 6 της οδηγίας NEC, καθώς και από το όλο σύστημα της οδηγίας αυτής, η οποία σκοπό έχει μια σταδιακή μείωση των εθνικών εκπομπών των ρύπων που ρητώς αναφέρει, προκύπτει ότι, κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, στα κράτη μέλη απέκειτο να υιοθετήσουν ή να εξετάσουν πολιτικές και μέτρα, κατάλληλα και συνεπή, ικανά να μειώσουν, στο σύνολό τους, τις εκπομπές των ρύπων αυτών έτσι ώστε να τηρηθούν τα εθνικά ανώτατα όρια που προβλέπει το παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας.

¹⁰³ Από τη σκοπιά αυτή, πρέπει να επισημανθεί ότι, καίτοι τα κράτη μέλη έχουν έτσι διακριτική ευχέρεια, εντούτοις το άρθρο 6 της οδηγίας NEC προβλέπει όρια για την άσκησή της, των οποίων δύναται να γίνει επίκληση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, όταν πρόκειται να εκτιμηθεί αν οι πολιτικές και τα μέτρα που υιοθετήθηκαν ή εξετάστηκαν, στο πλαίσιο των αντιστοιχών εθνικών προγραμμάτων, ήσαν στο σύνολό τους κατάλληλα για να περιορίσουν, το αργότερο στο τέλος του 2010, τις εκπομπές των περιών πρόκειται ρύπων σε ποσότητες μη υπερβαίνουσες τα ανώτατα όρια που έχουν καθοριστεί για κάθε κράτος μέλος (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Janecsek, σκέψη 46).

¹⁰⁴ Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τέταρτο έως και στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

— Το άρθρο 4 της οδηγίας NEC δεν είναι απαλλαγμένο αιρέσεων και αρκούντως ακριβές ώστε να είναι δυνατή η επίκλησή του από ιδιώτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

— Το άρθρο 6 της οδηγίας NEC παρέχει στους άμεσα ενδιαφερόμενους ιδιώτες δικαιώματα τα οποία αυτοί μπορούσαν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για να αξιώσουν από τα κράτη μέλη, κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, τόσο να υιοθετήσουν ή να εξετάσουν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων, πολιτικές και μέτρα, κατάλληλα και συνεπή, ικανά να μειώσουν, στο σύνολό τους, τις εκπομπές των περιών

πρόκειται ρύπων έτσι ώστε τα κράτη αυτά να τηρήσουν, το αργότερο στο τέλος του 2010, τα εθνικά ανώτατα όρια που προβλέπονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας, όσο και να θέσουν τα καταρτισθέντα προς τούτο προγράμματα στη διάθεση του κοινού και των περιών πρόκειται οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹⁰⁵ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω δίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 9, παράγραφοι 1, 3 και 4, της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρυπάνσεως, όπως είχε αρχικά καθώς και όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρυπάνσεως, έχει την έννοια ότι, κατά τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, τα κράτη μέλη δεν οφείλουν να περιλάβουν, στους όρους για τη χορήγηση της άδειας αυτής, τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών SO₂ και NO_x που καθόρισε η οδηγία 2001/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, σχετικά με εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους, ενώ οφείλουν να τηρήσουν την απορρέουσα από την εν λόγω οδηγία 2001/81 υποχρέωση να υιοθετήσουν ή εξετάσουν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων, πολιτικές και μέτρα, κατάλληλα και συνεπή, ικανά να μειώσουν, στο σύνολό τους, τις εκπομπές, μεταξύ άλλων, των ρύπων αυτών σε

ποσότητες που το αργότερο στο τέλος του 2010 δεν υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια που εμφανίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής.

2) Κατά την προβλεπόμενη από το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/81 μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010:

- τα άρθρα 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ καθώς και η οδηγία 2001/81 επέβαλλαν στα κράτη μέλη να απόσχουν από τη λήψη μέτρων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από την οδηγία αυτή·

- η λήψη από τα κράτη μέλη ειδικού μέτρου σχετικά μόνο με μία πηγή SO₂ και NO_x δεν μπορούσε, από μόνη της, να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται από την οδηγία 2001/81. Ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει αν αυτό συνέβη για κάθε μια από τις αποφάσεις χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες·

- το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και τα άρθρα 6, 7, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και 8, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2001/81 επέβαλλαν στα κράτη μέλη, αφενός, να καταρτίσουν, να ενημερώσουν και να αναθεωρήσουν, αν αυτό ήταν αναγκαίο, προγράμματα σταδιακής μείωσης των εθνικών εκπομπών SO₂ και NO_x τα οποία όφειλαν να θέσουν στη διάθεση του κοινού και των περιών πρόκειται οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών, καθώς και να τα κοινοποιήσουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί, και, αφετέρου, να καταρτίσουν και να ενημερώνουν κάθε έτος εθνικές απογραφές των εν λόγω εκπομπών, καθώς και εθνικές προβλέψεις για το έτος 2010, που όφειλαν να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή και

στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος εντός των προθεσμιών που είχαν ταχθεί.

- το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και η ίδια η οδηγία 2001/81 δεν επέβαλλαν στα κράτη μέλη να αρνηθούν ή να περιορίσουν τη χορήγηση περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκατάστασης, όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, ούτε να λάβουν ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα για κάθε άδεια αυτού του είδους, και τούτο ακόμη και σε περίπτωση υπερβάσεως ή κινδύνου υπερβάσεως των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπών SO₂ και NO_x.

- 3) Το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/81 δεν είναι απαλλαγμένο αιρέσεων και αρκούντως ακριβές ώστε να είναι δυνατή η επίκλησή του από ιδιώτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010.

Το άρθρο 6 της οδηγίας 2001/81 παρέχει στους άμεσα ενδιαφερόμενους ιδιώτες δικαιώματα τα οποία αυτοί μπορούσαν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για να αξιώσουν από τα κράτη μέλη, κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010, τόσο να υιοθετήσουν ή να εξετάσουν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων, πολιτικές και μέτρα, κατάλληλα και συνεπή, ικανά να μειώσουν, στο σύνολό τους, τις εκπομπές των περιών πρόκειται ρύπων έτσι ώστε τα κράτη αυτά να τηρήσουν, το αργότερο στο τέλος του 2010, τα εθνικά ανώτατα όρια που προβλέπονται στο παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας, όσο και να θέσουν τα καταρτισθέντα προς τούτο προγράμματα στη διάθεση του κοινού και των περιών πρόκειται οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και προσιτών πληροφοριών.

(υπογραφές)